

Harpelev Vest I

Etape 1

Prøvegravningsrapport

NÆM 2006:126
KUAS FOR 2003-2123-0887

Næstved Museum 2006

Harpelev Vest I

Etape 1

Prøvegravningsrapport

J.nr. NÆM 2006:126; KUAS 2003-2123-0887

Holme-Olstrup Sogn, Hammer Herred, Storstrøms Amt (tidl. Præstø).

Stednr. 05.04.02.

4-cm kort: 1512 4 SV

Harpelev Vest I. Flere fyldskifter, heraf to kogestensgruber som kan henføres til oldtid, samt en del recente fyldskifter og nedgravninger, bl.a. dræn. Endvidere en – men muligvis helt op til tre – skelgrøfter/toftegrænser, som dog ikke kan genfindes på noget kortmateriale. Udgravningsleder: Mette C. Olsen

Indhold

Abstract	3
Undersøgelsens forhistorie	4
Administrative data	4
Øvrige data	4
Topografi	4
Målesystem	5
Udgravningsmetode	5
Undersøgelsens resultater	5
Anlægsliste	7
Tegningsliste	8

Bilag

Div. kort og oversigtsplaner

Abstract

Ved prøvegravning af et ca. 13.000 m² stort område fremkom flere fyldskifter, hvoraf to kogestensgruber kan henføres til oldtiden, herudover en del recente fyldskifter og nedgravninger blandt andet dræn (enkelte anlæg kunne ikke undersøges pga. højtstående grundvand i *Søgegrøft 8-9*). Desuden fremkom tre mulige skelgrøfter/toftegrænser: Et stk. i *Søgegrøft 1-3* bestående af A1, A5 og A9 (bredde: 68-80 cm, dybde: 8-20 cm). Et stk. i *Søgegrøft 2 og 3* bestående af A3 og A7 (bredde: 80 cm, dybde: 25 cm). Endelig et stk. i *Søgegrøft 7 og 8* bestående af A12 og A15 (bredde: 60-65 cm, dybde: 10-15 cm). Ingen af de mulige skelgrøfter/toftegrænser kunne genfindes på kort.

Undersøgelsens forhistorie

I forbindelse med udstykning og byggemodning af et areal på ca. 17.000 m² ved Landevejen 14, Holme Olstrup bad bygherre Lars Juhl Næstved Museum om at foretage en prøvegravning af området. Da der på prøveudgravningsarealet fortsat fandtes et hus med have, som først kunne frigives ved en senere lejlighed, blev prøveudgravningen delt op i to etaper. Her fremlægges udgravningsresultaterne for den første etape på ca. 13.000 m².

Prøveudgravningsområdet befinder sig kun ca. 100 m vest for Kulturarvsarealet ved Harpelev med rige begravelser fra romersk jernalder (sb. 05.04.02-36) samt højt over Møllebækken på et plateau, hvor der kunne forventes forhistorisk bebyggelse.

Administrative data

Undersøgelsen blev foretaget af Næstved Museum, og al originaldokumentation opbevares på museet.

Privat bygherre og finansier var Lars Juhl Invest ApS (Vestre Kaj 6, 4700 Næstved).

Øvrige data

Jordafrømningen blev påbegyndt d. 31/5 2006, og hele prøveudgravningen (incl. registrering mv.) sluttede d. 2/6 2006.

Undersøgelsen blev foretaget af stud. cand.mag. Mette C. Olsen. Ansvarlig leder var museumsinspektør Thomas Roland, Næstved Museum.

Jordafrømningen blev udført vha. en rendegraver med en skovlbredde på 150 cm.

Vejrforhold: Vekslede med regn og sol.

Topografi, terræn og undergrund

Prøvegravningsarealet lå forholdsvis højt placeret (omkr. kote 42,5 DNN) med en lille bakketop i øst (ca. kote 45 DNN) og faldende mod vest, hvor der også fandtes en lille lavning. I de søgegrøfter, som skar gennem lavningen (*Søgegrøft 8-9*), kunne der iagttages højtstående grundvand og større og mindre områder med mosejord. På grunden var der desuden placeret et ældre hus (fra 1920'erne, adresse: Landevejen 14, Holme Olstrup) med tilhørende lader og have. Under bygningerne og i haven er der endnu ikke blevet prøvegravet.

Muldlaget vekslede en del fra 40-50 cm mod nord samt i de lavere liggende områder og til 20-25 cm mod syd og sydøst på toppen af bakken. Der kunne ses pløjspor flere steder i undergrunden - især mod syd og sydøst - hvor muldlaget var tyndest og undergrunden mest sandet.

Undergrunden bestod generelt af gul sand (flere steder med rødbrune jernudfældninger) men mod nord og i de lavere liggende områder opblandet med mere eller mindre ler, på de allerlavest liggende arealer fandtes områder med mosejord og højtstående grundvand.

Målesystem

Søgegrøfterne, samt mindre udvidelser i forbindelse med disse, og alle anlæg er indmålt med en håndholdt GPS (LMK 153-203), og en mindre usikkerhed må påregnes (især pkt. 179, 180, 191 og 192 er placeret fro østligt). GPS-målingerne er via MapInfo overført til kort. Koordinatliste findes blandt originalmaterialet.

Grøfterne er indmålt med et punkt i midten af hver ende samt et til flere steder undervejs, hvor det blev skønnet nødvendigt. Anlæggene (A1–A15) er indmålt med et punkt i midten.

Udgravningsmetode

Med en rendegraver (skovlbredde 150 cm.) blev der trukket i alt 9 nordsyd-gående søgegrøfter af vekslende længde og med ca. 20 meters mellemrum. Enkelte søgegrøfter blev delt op i et a, b og c stykke, da der stod en del tværgående hegnsforløb på prøveudgravningsarealet. *Søgegrøft 1 og 2* blev trukket hen over en lille forhøjning på prøveudgravningsområdets sydøstligste hjørne for at fastslå, at der ikke lå en uregistreret, overpløjet gravhøj placeret her.

Anlæggene (A1-A15) blev nummereret fortløbende og snittet med spade (enkelte større, recente anlæg blev dog med rendegraver), herefter blev anlæggenes karakter, fyld og dimensioner beskrevet på planerne T1 og T2.

Recente anlæg, naturlige fyldskifter og dyreaktiviteter blev som udgangspunkt ikke undersøgt nærmere, i tvivlsspørgsmål blev der dog stukket en spade i jorden, for at afklare om der var tale om arkæologisk interessante, menneskeskabte anlæg eller ej. Desuden blev alle dræn og drænlignede anlæg snittet enten ned til drænrøret eller i bund for at afklare, om der i stedet for kunne være tale om skelgrøfter eller toftegrænser.

I *Søgegrøft 8 og 9* fandtes enkelte fyldskifter, som desværre nåede at blive oversvømmet, før de kunne blive ordentligt undersøgt – det drejede sig dog overvejende om grøftelignende anlæg – formodentligt dræn af nyere dato.

Under prøvegravningen blev området afsøgt med detektor. Der blev ikke hjemtaget nogen fund og ikke taget nogen billeder.

Undersøgelsens resultater

Der blev på det ca. 13.000 m² store område gravet i alt 9 søgegrøfter med ca. 20 meters mellemrum. *Søgegrøft 1-3* blev delt op i to til tre stykker kaldet; a, b og c, idet der fandtes en del mindre hegnsforløb på prøveudgravningsområdet. Der blev undersøgt og beskrevet i alt 15 anlæg (A1-A15) bestående af formodede, uregistrerede skelgrøfter / toftegrænser, flere fyldskifter heraf to kogestensgruber, som kan henføres til oldtiden, samt en del recente fyldskifter og nedgravninger. Udover de 15 anlæg blev alle dræn og drænlignende grøfter snittet for at afgøre, om der evt. kunne være tale om skelgrøfter / toftegrænser. Flere ”naturlige fyldskifter” blev ligeledes snittet dog uden større resultat, og det drejer sig sandsynligvis om rodvælttere, gamle vådbundshuller eller lign.

Som nævnt fremkom kun to anlæg af oldtidskarakter, nemlig to kogestensgruber (A2, samt endnu en lille, ikke ret dyb grube beliggende ca. midt i *Søgegrøft 9*, som desværre nåede at blive gravet væk, da det pga. mosejord var svært at erkende noget i undergrunden på dette sted).

Mod nordøst fremkom en sandsynlig skelgrøft/toftegrænse i *Søgegrøft 1-3* bestående af A1, A5 og A9 (bredde: 68-80 cm, dybde: 8-20 cm, fyld: gulbrun, humøs, homogen, sand/sandblandet ler). Desuden fandtes to – lidt mindre sandsynlige – skelgrøfter / toftegrænser: Et stk. i *Søgegrøft 2 og 3* bestående af A3 og A7 (bredde: 80 cm, dybde: 25 cm, fyld: Gulbrun, humøs, homogen, sandbl. ler–lerbl. sand) og et stk. i *Søgegrøft 7 og 8* bestående af A12 og A15 (bredde: 60-65 cm, dybde: 10-15 cm, Flad bund, Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand). Ingen af de tre grøfter har kunne genfindes på ældre kortmateriale, og både deres funktion og datering er således usikker.

Der fandtes i næsten alle søgegrøfter større og mindre dræn. Desuden sås (bl.a. i *Søgegrøft 8*) enkelte drænlignende grøfter (af varierende bredde, ca. 5-15 cm. dybe, og en fyld bestående af gulbrun-mørk gulbrun, humøs, homogen, sand-lerbl. sand) men uden drænrør eller lign. Disse grøfter kunne ikke genfindes i mere end én søgegrøft ad gangen, og det er således yderst tvivlsomt, at der er tale om ældre skelgrøfter eller toftegrænser. De er af udgraveren blevet tolket som udfasede dræn el.lign., da de ikke viste nogen form for systematik, og fylden forekom forholdsvis mørk/(recent), og ikke blevet undersøgt nærmere.

Midt i *Søgegrøft 9* fandtes der en meget stor, dyb og formodentlig recent nedgravning (sandsynligvis en kloak- eller vandledning el. lign. til udstykningen mod syd), som blev snittet med rendegraver – den blev dog hverken snittet i bund eller bare ned til røret. En enkelt stor sten fandtes ca. midt i *Søgegrøft 1a*, den blev efterfølgende løftet op af rendegraveren, hvor det viste sig, at den lå i undergrund. I flere af søgegrøfterne fandtes der recente nedgravninger (nordligst i *Søgegrøft 7* muligvis endda spor efter et ældre møddingsområde med mange forskelligartede ”fund”) indeholdende div. varierende efterladenskaber af nyere dato.

I *Søgegrøft 3a*, som lå placeret tæt på huset fandtes ligeledes en del recent aktivitet, bl.a. en formodet fundamentsgrøft tilhørende en (tidligere nedrevet) ladebygning.

Spredt på prøveudgravningsfeltet fandtes indtil flere fyldskifter i lyse og mørke, grålige nuancer, nogle gange indeholdende trækulsnister men med meget lidt / næsten uden humus og med en meget uskarp - nærmest udflydende – afgrænsning mod undergrunden. De blev snittet flere steder uden resultat, og det er udgraveres fortolkning, at det må dreje sig om enten rodvæltene eller en anden form for ”naturlige fyldskifter”.

Prøvegravningens resultater foranlediger ikke til yderligere undersøgelser på det undersøgte område og museet anser sagen for afsluttet for den aktuelle dels vedkommende.

Anlægsliste

Søgegrøft 1a:

A1 Skelgrøft / toftegrænse? - Fortsætter i *Søgegrøft 2 og 3*.

Bredde: 68 cm. Dybde: 8 cm. Let afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, let opbl. med grågul, sandet undergrund – dog forholdsvis homogen, meget let lerbl. sand.
LMK: 198.

A2 Kogestensgrube.

Dia.: 100x80 cm. Dybde: 30 cm. Fyld: Øverste 25 cm. – Mørk gulbrun, humøs, let opbl. med gullig undergrund – dog forholdsvis homogen, meget let lerbl. sand, enkelte trækulsnister. Nederste 5 cm. – Bestod af et lag sortbrændt trækul med knytnevæstore (samt lidt større) ildpåvirkede sten.
LMK: 200.

Søgegrøft 2a:

A3 Skelgrøft / toftegrænse? – Kan muligvis genfindes i *Søgegrøft 3a*.

Bredde: 80 cm. Dybde: 25 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, let opbl. med grågul undergrund – dog forholdsvis homogen, sandbl. ler – lerbl. sand.
LMK: 179.

A4 Rodvælter / ”naturligt fyldskifte”?

Dia.: Min. 200x70 cm. Ikke fuldstændigt afdækket! Dybde: 15 cm. Flad bund. Fyld: Mørk gulgrå-grå, humøs, homogen, sandbl. ler – lerbl. sand.
LMK: 180.

A5 Skelgrøft / toftegrænse? – Kan genfindes i *Søgegrøft 1 og 3*.

Bredde: 80 cm. Dybde: 20 cm. Afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, sandbl. ler – lerbl. sand.
LMK: 181.

Søgegrøft 3a:

A6 Fundamentsgrøft? Denne søgegrøft ligger tæt på beboelsen (Landevejen 14), så en del recent aktivitet må kunne forventes! Fyld: Røde og gule mursten, drænrør, betonfragmenter samt

alm. sten. Ikke snittet og ikke undersøgt nærmere!

LMK: 188 og 189.

A7 Skelgrøft / toftegrænse? – Kan muligvis genfindes i *Søgegrøft 2a*.

Bredde: 80 cm. Dybde: 25 cm. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, lerbl. sand.

Jvf. profiltegning, 1:20, på T1. Ligner i øvrigt A3, men da der ikke ligger et tilsvarende anlæg i *Søgegrøft 1*, er det svært at afgøre, om der findes en tilsvarende sammenhæng som mellem A1, A5 og A9.

LMK: 190.

A8 Recent fyldskifte?

Dia.: Min. 80 x Min. 220 cm. Ikke fuldt afdækket! Meget firkantet i fladen; jvf. skitsetegning (ikke målefast) på T1. Dybde: 5-20 cm. Meget uregelmæssig bund med mange dyregange. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun (pga. dyregange), humøs, heterogen, let lerbl. sand.
LMK: 191.

A9 Skelgrøft / toftegrænse? – Kan genfindes i *Søgegrøft 1 og 2*.

Bredde: 75 cm. Dybde: 10 cm. Let afrundet bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, sand. Jvf. profiltegning, 1:20, på T1. Bunden ligner A5 selvom dybden ikke stemmer.
LMK: 192.

Søgegrøft 7:

A10 Recente (større) nedgravninger – muligvis et gammelt møddingsområde i forbindelse med det nærliggende hus? Ikke fuldt afdækkede i fladen, ikke snittede eller undersøgt yderligere! Fyld i overfladen: Drænrørsrester, glas, jern, hel klinke, spænde, hvid porcelæn med blå dekoration.

LMK: 164-165.

A11 Fyldskifte / ”naturlig fyldforandring” – rodvælter el. lign.

Dia.: 110x95 cm. Dybde: 25 cm. Fyld: Gulbrun – mørk gulbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand. Hovedstor opløst sten i bunden samt mange mindre stykker sten. LMK: 168.

A12 Skelgrøft / toftegrænse? – Kan muligvis genfindes i *Søgegrøft 8*.
Bredde: 60 cm. Dybde: 10 cm. Flad bund. Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand.
LMK: 169.

Søgegrøft 8:

A13 Fyldskifte.
Dia.: 40x35 cm. Dybde: 25 cm. Spids i bunden.
Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, lerbl. sand.
LMK: 158.

A14 Dyreaktivitet / rodvælter?
Dia.: Min. 220x60 cm. Ikke fuldt afdækket i fladen! Dybde: Ca. 25 cm. Fyld: Grå – gråsort, meget let humøs, heterogen, lerbl. sand.
LMK: 159.

A15 Skelgrøft / toftegrænse? – Kan muligvis genfindes i *Søgegrøft 7*.
Bredde: 65 cm. Dybde: 10-15 cm. Flad bund.
Fyld: Gulbrun, humøs, homogen, let lerbl. sand.
LMK: 162.

Tegningsliste

T1 Beskrivelse etc. af søgegrøft 1-3

T2 Beskrivelse etc. af søgegrøft 4-9

NÆM 2006:126

Harpelev Vest I

